

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ศึกษาได้ศึกษาทบทวนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
4. แหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
5. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการศึกษา

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1.1 แนวคิดการท่องเที่ยว

1.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

มีผู้นักวิชาการหลายท่านอธิบายความหมายของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้
อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์ (2546 : 10) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อหาความสนุกสนาน เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อการศึกษาหาความรู้ เพื่อการศาสนา เพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมเยือนญาติมิตร โดยที่ไม่มีรายได้เกิดขึ้นจากการเดินทางในครั้งนั้น

จริญญา เจริญสุขใส และสุวัฒน์ จูชาภรณ์ (2544 : 71) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ
เสรี วังส์ไพจิตร (2545 : 1) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การท่องเที่ยวมิใช่เฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงรื่นรมย์อย่าง

ที่ส่วนมากเข้าใจกัน การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อความรู้ เพื่อการศึกษา เพื่อติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมเยือนญาติพี่น้อง ก็นับได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2546 : 15) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทางเพื่อผ่อนคลายความเครียด แสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่โดยมีเจตนาว่าการเดินทางนั้น เป็นการเดินทางเพียงชั่วคราว ผู้เดินทางจะต้องไม่ถูกบังคับให้เดินทาง

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำ โดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึงการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกลและการเดินทางนั้นจะมีการค้างแรมหรือไม่

จากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันทั้งที่เป็นการพักผ่อน เพื่อประกอบธุรกิจซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน แต่ไม่ได้รับการเดินทางเพื่อไปทำงานหรือประกอบอาชีพเป็นหลัก

1.1.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสูงยิ่งในการนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้อันดับหนึ่งเมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกอื่นๆ การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม ดังต่อไปนี้ (สถาบันฝึกอบรมวิชาการ โรงแรมและการท่องเที่ยว, 2545 : 6)

ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของประเทศ

- 1) เป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ
- 2) ช่วยลดปัญหาการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ
- 3) ช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงาน
- 4) ก่อให้เกิดการกระจายรายได้
- 5) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างเศรษฐกิจของท้องถิ่น
- 6) ก่อให้เกิดการกระตุ้นการผลิต

ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคมของประเทศ

- 1) ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น
- 2) ช่วยสร้างความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น
- 3) ช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

- 4) ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา
- 5) ช่วยลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่น
- 6) ช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นนวัตกรรมส่วนเกินที่ไร้ค่ามาประดิษฐ์เป็น

สินค้า ที่ระลึกจำหน่าย

- 7) ช่วยสร้างสันติภาพและความสามัคคี

1.1.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดอุปสงค์การท่องเที่ยว

การเดินทางท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตสังคมในปัจจุบัน ปัจจัยที่ทำให้เกิดอุปสงค์ การท่องเที่ยวมีหลายประการ ดังนี้ (สถาบันฝึกอบรมวิชาการ โรงแรมและการท่องเที่ยว. 2545 : 7-8)

1) ปัจจัยผลักดัน ได้แก่ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี การสร้างบ้านแปลงเมือง การมีรายได้และเวลาว่างเพิ่มขึ้น ความแตกต่างของรูปแบบอาชีพ ทำให้ระดับวิถีชีวิตความเป็นอยู่แตกต่างกันและดีขึ้น การพัฒนาการทางการคมนาคมขนส่งและการสื่อสาร ตลอดจนการแลกเปลี่ยนด้านต่างๆ ในยุคโลกาภิวัตน์

2) ปัจจัยดึงดูด ได้แก่ ความพร้อมของอุปทานการท่องเที่ยว ราคาการท่องเที่ยว กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ความปลอดภัย ความสงบสุขของสังคมและสื่อมวลชน

1.1.4 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

สมบัติ กาญจนกิจ (2544 : 87-88) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบหลักสามด้าน คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourism resources) บริการการท่องเที่ยว (Tourism services) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market or tourists) แต่ละองค์ประกอบย่อยๆ ที่มีความสัมพันธ์กันเป็นเหตุและผลซึ่งกันและกัน ความแตกต่างของแต่ละรูปแบบการท่องเที่ยวจึงอยู่ที่ความแตกต่างในองค์ประกอบย่อยและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั่นเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างระบบย่อยทั้งสามเกิดขึ้นเมื่อนักท่องเที่ยวได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการหรือทัศนศึกษา ซึ่งอาจเป็นการใช้ประโยชน์โดยตรงและการบริการที่เกี่ยวข้อง โดยปกติทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่ใช้ไม่หมด เพราะรูปแบบการใช้มักเป็นการสัมผัสแต่ภายนอก โดยไม่มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรใดๆ หรืออาจมีการชดเชยได้อยู่ตลอดเวลา อย่างไรก็ตามในการท่องเที่ยวที่เป็นจริงนั้นการใช้ประโยชน์ของทรัพยากร มักมีการแปรรูปทรัพยากรและอาจไม่มีการคำนึงถึงการสูญเสียหรือ

ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับระบบย่อยต่างๆ รวมทั้งผลต่อสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ในทางกลับกัน สิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบอื่น ๆ เช่น ระบบชุมชน ระบบอุตสาหกรรม ฯลฯ อาจมีผลกระทบมาสู่ระบบท่องเที่ยวด้วย ดังนั้นการท่องเที่ยวที่ขาดระบบการจัดการที่ดีเข้ามาเกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ประสบความสำเร็จได้เลย นอกจากองค์ประกอบภายในระบบแล้ว การท่องเที่ยวยังมีสิ่งแวดล้อมสำคัญที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอีกหลายประการ เช่น สภาพกายภาพและระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจและการลงทุนสังคมและวัฒนธรรมองค์กรและกฎหมาย เป็นต้น

1) แหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่สำคัญ จัดเป็นอุปทานการท่องเที่ยว (Tourism supply) โดยจัดหมวดหมู่ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นห้าประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural attractions) แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงออกถึงประเพณีต่างๆ (Traditional attractions) แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงถึงความงดงามในรูปแบบต่างๆ ของภูมิประเทศ (Scenic attractions) แหล่งท่องเที่ยวประเภทที่ให้ความบันเทิง (Entertainment attractions) แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีลักษณะเฉพาะตัว (Other attractions) สำหรับประเทศไทยแบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็นสามประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ โบราณคดี และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิงนั้นจัดเป็นส่วนหนึ่งในสถานบริการนักท่องเที่ยว

2) บริการการท่องเที่ยว บริการที่รองรับการท่องเที่ยวเป็นอุปทานประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยว แต่เป็นบริการที่รองรับให้เกิดความสะดวกสบาย และความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งในบางโอกาสอาจเป็นตัวดึงดูดใจได้เช่นกัน บริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ที่พัก อาหาร แหล่งจำหน่ายสินค้า แหล่งบันเทิง แหล่งกิจกรรม และบริการอื่นๆ ทั้งนี้รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นอื่นๆ ด้วย

3) ตลาดการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยวเป็นการแสดงออกของอุปสงค์ของการท่องเที่ยว (Tourism demand) ซึ่งมีความปรารถนาในการท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจและเพื่อกิจกรรมอื่นๆ (ปกติตลาดการท่องเที่ยวจะเน้นที่นักท่องเที่ยว) ซึ่งในกระบวนการจัดการได้หมายรวมถึง การส่งเสริมและพัฒนาการขายและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย

1.1.5 ปัจจัยที่กำหนดความต้องการของนักท่องเที่ยว

สถาบันฝึกอบรมวิชาการ โรงแรมและการท่องเที่ยว (2545 : 21-23) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการเดินทางท่องเที่ยวมีหลายประการ ได้แก่

1) สถานะเศรษฐกิจของประเทศและของครอบครัว ความเจริญรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจของประเทศเป็นผลให้ประชาชนมีงานทำ มีรายได้มากขึ้น สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น จนมีความสามารถในการใช้จ่ายและมีอำนาจในการซื้อเพิ่มมากขึ้น ทั้งสินค้าอุปโภคบริโภคและสินค้าฟุ่มเฟือยมีความต้องการเดินทางเพื่อเจรจาติดต่อธุรกิจ ประชุม สัมมนาและท่องเที่ยวมากขึ้น วัตถุประสงค์ของความ ต้องการเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปอย่างกว้างขวาง และทางกลับกันถ้าสถานะ เศรษฐกิจของประเทศและของครอบครัวตกต่ำลง จะมีผลกระทบต่อความต้องการเดินทางท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากการท่องเที่ยวไม่ใช่สินค้าและบริการจำเป็น ถึงแม้ว่าความต้องการเดินทางท่องเที่ยวจะอยู่ในส่วนลึกของจิตใจของทุกๆ คน แต่ถ้ามีปัญหาเศรษฐกิจงบประมาณของครอบครัวเพื่อการท่องเที่ยวก็จะถูกตัดออกทันที

2) สถานะทางสังคม สืบเนื่องจากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สภาพสังคมเมือง สังคมชนบท วิถีชีวิต และมาตรฐานความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไป ชีวิตประจำวันมีความเร่งรีบมากขึ้น ความเอาใจใส่ซึ่งกันและกันลดน้อยลง มีความตึงเครียด ทำให้ต้องการเวลาว่างและวันหยุดพักผ่อน โดยได้รับค่าจ้าง (Paid holiday) มากขึ้น นอกจากนั้นการเดินทางติดต่อระหว่างประเทศทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางด้านสังคมและวัฒนธรรมมากขึ้น (Socio-cultural exchanges) โดยเฉพาะการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งเห็นว่าการหยุดพักผ่อนท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต ปัจจุบันการเดินทางท่องเที่ยวมีความเคลื่อนไหวมาก แรงจูงใจให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวมีมากมาย เช่น ความต้องการพักผ่อนทั้งร่างกายและจิตใจอย่างแท้จริง ความอยากรู้อยากเห็นวัฒนธรรมความเป็นอยู่และประเทศที่ตนไม่รู้จัก การไปเยี่ยมญาติสถานที่เกิด ไปแสวงบุญ การติดต่อการทำงานธุรกิจตลอดจนการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อสร้างชื่อเสียง ยกฐานะและเกียรติภูมิให้สูงขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจต้องศึกษาลักษณะของนักท่องเที่ยว จิตนิสัยและพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เป็นตลาดหลัก เพื่อจัดบริการนำเที่ยวได้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวมากที่สุด

3) สภาพภูมิศาสตร์ มีอิทธิพลต่อการเลือกจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว (Tourist destination) ของนักท่องเที่ยวมาก ประชาชนในประเทศที่มีอากาศหนาวมาก ๆ ก็นิยมเดินทางไปสถานที่เที่ยวที่มีอากาศอบอุ่นกว่าเพื่อหนีหนาว ชอบชายทะเล แสงแดด

ประชาชนในประเทศร่อนนอยากเดินทางไปเล่นสกีหิมะ นอกจากนี้สภาพภูมิศาสตร์ที่ต่างกันจะทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวต่างกันด้วย และที่จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว ถ้ามีความสามารถในการเข้าถึงที่ดี มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพียงพอแก่นักท่องเที่ยวก็จะสามารถจูงใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมามากขึ้น

4) ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการขนส่ง และการสื่อสารช่วยให้การเดินทางสะดวกรวดเร็ว และปลอดภัย โลกแคบลง การเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International tourism) จึงเจริญก้าวหน้ามาก การสื่อสารได้ฉับพลันโดยอุปกรณ์สื่อสารที่ทันสมัยและระบบคอมพิวเตอร์เครือข่าย (Internet) ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถจัดการการเดินทางท่องเที่ยวของตนเองได้อย่างง่ายดาย สามารถจองตั๋วเครื่องบิน โรงแรมได้ทั่วโลกโดยใช้เวลาไม่นานนัก ความเจริญก้าวหน้าในลักษณะนี้ ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเตรียมตัวเดินทางได้ในระยะสั้น ระยะเวลาของการเดินทางอาจสั้นลงแต่สามารถเดินทางได้บ่อยครั้งมากขึ้น

5) ความพร้อมของอุปทานการท่องเที่ยว (Tourism supply) ได้แก่ สายการบินและยานพาหนะอื่นๆ โรงแรมและที่พักแบบต่างๆ ร้านอาหาร แหล่งท่องเที่ยว การบริการของบริษัทนำเที่ยว ร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก ฯลฯ จะช่วยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางเร็วขึ้น และได้รับการบริการที่พอใจ

6) นโยบายของรัฐและกฎระเบียบของประเทศ ในการส่งเสริมสนับสนุนหรือหยุดยั้ง การท่องเที่ยว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายด้านการเมืองการปกครองประเทศและท้องถิ่น กฎระเบียบในการผ่อนผันการเข้าออกประเทศจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกมากขึ้น และเป็นด่านแรกในการสร้างความประทับใจหรือไม่ประทับใจแก่นักท่องเที่ยว นโยบายของรัฐมุ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวมาโดยตลอด เนื่องจากเห็นประโยชน์ด้านเศรษฐกิจได้รายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ มีการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง สร้างงาน สร้างอาชีพ แม้จะมีผลกระทบทางด้านสังคมสิ่งแวดล้อม แต่ทั้งรัฐและประชาชนผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นก็พยายามแก้ไข โดยการพัฒนาอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวเจริญก้าวหน้าต่อไป รวมทั้งความมีอัธยาศัยไมตรีในการต้อนรับ (Hospitality) นักท่องเที่ยวของชาวไทยจะช่วยให้การท่องเที่ยวยั่งยืน (Sustainable tourism) ตลอดไป

1.2 ทฤษฎีการท่องเที่ยว

จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ได้มีผู้นิยามทฤษฎีการท่องเที่ยว ไว้ดังนี้

สมบัติ กาญจนกิจ (2544 : 87 – 88) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว บริการการท่องเที่ยว และตลาดการท่องเที่ยว แต่ละองค์ประกอบย่อยที่มีความสัมพันธ์กันเป็นเหตุและผลซึ่งกันและกัน ความแตกต่างของแต่ละรูปแบบการท่องเที่ยว จึงอยู่ที่ความแตกต่างในองค์ประกอบย่อยและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั่นเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างระบบย่อยทั้ง 3 เกิดขึ้นเมื่อนักท่องเที่ยวได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการหรือทัศนศึกษา ซึ่งอาจเป็นการใช้ประโยชน์โดยตรงและจากการบริการที่เกี่ยวข้อง โดยปกติทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่ใช้ไม่มีวันหมด เพราะรูปแบบการใช้มักเป็นการสัมผัสแต่ภายนอก โดยไม่มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรใด ๆ หรืออาจมีการชดเชยได้อยู่ตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม ในการท่องเที่ยวที่เป็นจริงนั้นการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรมักมีการแปรรูปทรัพยากรและอาจไม่คำนึงถึงการสูญเสีย หรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับระบบย่อยต่าง ๆ รวมทั้งผลต่อสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ในทางกลับกันสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบอื่น ๆ เช่น ระบบชุมชน ระบบอุตสาหกรรม ฯลฯ อาจมีผลกระทบมาสู่ระบบท่องเที่ยวด้วย ดังนั้นการท่องเที่ยวที่ขาดระบบการจัดการที่ดีเข้ามาเกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ประสบความสำเร็จได้เลย นอกจากองค์ประกอบภายในระบบแล้ว การท่องเที่ยวยังมีสิ่งแวดล้อมสำคัญที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอีกหลายประการ เช่น สภาพกายภาพและระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ และการลงทุน สังคมและวัฒนธรรมองค์กรและกฎหมาย เป็นต้น

1) แหล่งท่องเที่ยว เป็นทรัพยากรที่สำคัญ จัดเป็นอุปทานการท่องเที่ยว (Tourism supply) ซึ่งได้จัดหมวดหมู่ของแหล่งท่องเที่ยวเป็น 5 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงออกถึงประเพณีต่าง ๆ (Traditional attractions) แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงถึงความงดงามในรูปแบบต่าง ๆ ของภูมิประเทศ แหล่งท่องเที่ยวประเภทที่ให้ความบันเทิง แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะตัวสำหรับประเทศไทยนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยบริษัทหรือหน่วยงานที่ปรึกษาต่างๆ แบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์โบราณคดี และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิงนั้น จัดเป็นส่วนหนึ่งในสถานบริการนักท่องเที่ยว

2) บริการการท่องเที่ยวเป็นบริการที่รองรับการท่องเที่ยวเป็นอุปทานประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยว แต่เป็นบริการที่รองรับให้เกิดความ

สะดวกสบายและความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยวในบางโอกาสเป็นตัวดึงดูดใจได้เช่นกัน บริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ที่พัก อาหาร แหล่งจำหน่ายสินค้า แหล่งบันเทิง แหล่งกิจกรรมและบริการอื่น ๆ ทั้งนี้รวมถึง โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นอื่น ๆ

3) ตลาดการท่องเที่ยวเป็นการแสดงออกของอุปสงค์ (Tourism demand) ซึ่งมีความปรารถนาในการท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจและเพื่อกิจกรรมอื่น ๆ (ปกติตลาดการท่องเที่ยวจะเน้นที่นักท่องเที่ยว) ซึ่งในกระบวนการจัดการได้ หมายรวมถึงส่งเสริมและพัฒนาการขาย และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย

อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์ (2546 : 33) ได้กล่าวไว้ว่า เหตุผลของการเดินทางท่องเที่ยวของแต่ละบุคคล มีความแตกต่างกันในหลาย ๆ ประการ สรุปได้ดังนี้

1) เงินหรือค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นสิ่งแรกที่ผู้เดินทางท่องเที่ยวจะต้องคิดทันที เพราะการเดินทางท่องเที่ยวไม่ว่าจะใกล้หรือไกลจำเป็นต้องมีเงิน หรืองบประมาณเพื่อใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ เช่น ค่าพาหนะ ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าบริการสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกและการใช้จ่ายอื่น ๆ เป็นต้น

2) เวลา เป็นสิ่งที่มีความหมายสำคัญสำหรับผู้เดินทางท่องเที่ยว เพราะแต่ละบุคคลย่อมอยู่ในสภาพทางการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน บางคนอาจใช้เวลาวันหยุดสุดสัปดาห์ เพื่อการท่องเที่ยวแต่บางคนอาจจะต้องรอถึงปิดภาคเรียน หรือบางคนอาจใช้เวลาหลังช่วงชีวิตทำงานเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น

3) ความตั้งใจที่จะไปปัจจัยข้อนี้เกิดจากเหตุผล และความรู้สึคนึกคิดส่วนตัวอย่างแท้จริงการมีเงิน และมีเวลา คงไม่สามารถกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวได้ถ้าไม่ตั้งใจที่จะไป นักท่องเที่ยวอาจถูกกระตุ้นจากสิ่งต่าง ๆ เช่น ความต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยว การเก็บรวบรวมข้อมูล การเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้เห็นคุณค่าของการท่องเที่ยว ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ เสถียรภาพทางการเมือง ฤดูกาล สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย และภาพพจน์ทางการท่องเที่ยว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ความตั้งใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลา

วรรณ วลัยวานิช (2539 : 17) ได้กล่าวไว้ว่า ได้มีนักวิชาการทางการท่องเที่ยวแบ่งประเภทการท่องเที่ยว ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1) การท่องเที่ยวในประเทศ เป็นการท่องเที่ยวไปตามสถานที่ต่าง ๆ ภายในประเทศ การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ จะต้องมีสิ่งจูงใจหลายอย่าง เช่น ความสวยงามของภูมิประเทศ ความสะดวกสบายในการเดินทาง ความปลอดภัย การโฆษณา หรือมีสิ่งจูงใจ

โดยเฉพาะของสถานที่นั้นเช่น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ หรือศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เป็นต้น

2) การท่องเที่ยวต่างประเทศ เป็นการท่องเที่ยวไปยังสถานที่ ที่ต่างไปจากประเทศของตน และต้องผ่านขบวนการระหว่างประเทศหลายอย่าง เช่น สุลกากร ค่านตรวจคนเข้าเมือง การใช้ภาษาต่างประเทศ และอาจจะต้องมีมัคคุเทศก์เป็นผู้นำ

ประเภทของการท่องเที่ยว ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการไปเที่ยว ตัวอย่างเช่น การไปท่องเที่ยวในระหว่างวันหยุดอาจจะเป็นการไปตากอากาศ ชมสภาพบ้านเมืองหรือไปดูชีวิตความเป็นอยู่ในชนบท รวมถึงการไปเยี่ยมเยือนเพื่อนฝูง เป็นต้น จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว อาจแบ่งลักษณะของการท่องเที่ยว ออกได้เป็น 6 ลักษณะ ดังนี้

1) การท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานและความบันเทิง เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ เพื่อชมทิวทัศน์ วัฒนธรรม ประเพณี ชีวิต ความเป็นอยู่ของท้องถิ่นต่าง ๆ หรือท่องเที่ยวไปตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินใจ เพื่อเปลี่ยนสถานที่พักอาศัย เป็นต้น การท่องเที่ยวแบบนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ทัศนियม ฐานะทางเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว และสิ่งดึงดูดความสนใจของสถานที่แต่ละแห่ง

2) การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน เป็นการใช้เวลาว่างเพื่อพักผ่อนร่างกายและสมองอาจรวมถึงการพักผ่อนหลังการเจ็บป่วย โดยจะใช้เวลาพักผ่อนให้นานที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้

3) การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ส่วนมากจะมีสองประการ คือ การไปชมการแข่งขันและการไปท่องเที่ยวและแข่งขันกีฬา เช่น การไปแข่งขันเทนนิส อีทีพี ทัวร์ เป็นต้น

4) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เช่น การศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ ทั้งในแง่ มานุษยวิทยา และสังคมวิทยา เช่น ชมโบราณสถาน ศิลปะ หรือการแสดงต่าง ๆ

5) การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ การประชุม และสัมมนา ซึ่งผู้ที่ไปเพื่อธุรกิจหรือสัมมนามักจะแบ่งเวลาส่วนหนึ่งให้กับการท่องเที่ยว เช่น การสัมมนาเชิงปฏิบัติการนอกสถานที่ เป็นต้น

6) การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา เป็นการไปศึกษาดูงาน หรือวิจัย หรือว่าการแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษา ระหว่างมหาวิทยาลัย และจะอยู่ในประเทศนั้น เป็นเวลานานนับเดือน

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะนอกจากจะช่วยกระตุ้นให้เกิดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ยังเป็นผลดีต่อนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปด้วย กิจกรรม

การท่องเที่ยวต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง คือ นักท่องเที่ยว ถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องประกอบด้วย ลักษณะของนักท่องเที่ยว การกระจายของนักท่องเที่ยว กิจกรรมต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว และทัศนคติของนักท่องเที่ยว สินค้าท่องเที่ยว หรือสถานที่ท่องเที่ยว เป็นสินค้าที่มีลักษณะพิเศษ คือ สินค้าที่รวบรวมเอาสินค้าและบริการหลายประการทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรมไว้ด้วยกัน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี อรรถาธิบายไมตรี และสาธารณูปโภค สินค้าเหล่านี้มีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน ซึ่งสินค้าทางการท่องเที่ยวจะต้องเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวซื้อ (ไปเที่ยว) และเกิดความประทับใจ เพราะมีสิ่งที่มีคุณค่าด้านต่าง ๆ หลายอย่าง เช่น คุณค่าทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศนั้น ๆ ทิวทัศน์ หรือทัศนียภาพ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจความประทับใจจากลมฟ้าอากาศ เป็นต้น การคมนาคมขนส่ง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว หรือสถานที่ท่องเที่ยว นับเป็นปัจจัยสำคัญทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ และธุรกิจท่องเที่ยวสามารถดำเนินต่อไปได้ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงสิ่งต่าง ๆ เช่น รูปแบบของการคมนาคมขนส่ง การคมนาคมขนส่งสู่แหล่งท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่งในแหล่งท่องเที่ยว แบบแผนการเดินทางของนักท่องเที่ยว บริเวณหรือสถานที่ให้บริการแก่ผู้โดยสารหรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวก รูปแบบ หรือปัญหาการจราจร เป็นต้น ข้อมูลข่าวสารและการบริการ เป็นเอกสารเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว เพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น เช่น หนังสือแนะนำเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว เพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น ความปลอดภัย และการอำนวยความสะดวกในด้านการเข้าเมือง ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงมากที่สุด เพราะจะทำให้ นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจตั้งแต่ก้าวแรกที่ได้เดินทางเข้าสู่ประเทศโดยให้ความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ระเบียบพิธีการเข้าออกเมือง เช่น การทำวีซ่า และศุลกากร
- 2) การขนส่งกระเป๋าของผู้โดยสาร
- 3) บริการขนส่งระหว่างท่าอากาศยาน หรือสถานีขนส่งที่พักร
- 4) การอำนวยความสะดวก แก่ผู้โดยสารที่สถานีขนส่งและท่าอากาศยาน

องค์ประกอบด้าน โครงสร้างพื้นฐาน เป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนให้ธุรกิจการท่องเที่ยวสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี และก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ การไฟฟ้า การประปา การสื่อสารโทรคมนาคม ความสามารถในการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูล สถานพยาบาล และการสนับสนุนอื่น ๆ เป็นการเพิ่มความความสะดวกสบายให้แก่

นักท่องเที่ยว เช่น การเงินและการธนาคาร ระเบียบต่างๆ สถานที่ศึกษา แหล่งค้นคว้าด้านต่างๆ ความร่วมมือระหว่างประเทศตลอดจนความสุภาพอ่อนโยนและมีไมตรีจิตต่อกัน

วรรณ วลัยวานิช (2539 : 19 – 23) ได้กล่าวไว้ว่า เนื่องจากพื้นที่โลกมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่แตกต่างกันจึงก่อให้เกิดลักษณะของภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและลักษณะทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันประกอบกับโดยทั่วไปมนุษย์ต้องการเดินทางท่องเที่ยวไปยังบริเวณต่าง ๆ ที่มีสภาพแวดล้อมที่แปลก และแตกต่างกันไปจากถิ่นที่ตนที่อยู่ของตน ดังนั้นปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยวมีส่วนเกี่ยวข้องข้องกับการท่องเที่ยวดังนี้

1) ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ ประกอบด้วย ลักษณะภูมิประเทศ เป็นลักษณะที่ปรากฏอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของโลก มีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา เช่น ภูเขา น้ำตก และถ้ำ เป็นต้น ลักษณะภูมิประเทศ เป็นสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค เช่น ในประเทศไทยมี 3 ฤดู ในขณะที่ประเทศในแถบตะวันออก มี 4 ฤดู

2) ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ หมายถึง บริเวณที่เป็นแหล่งอารยธรรมมาตั้งแต่โบราณ มักจะมีหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์ เช่น เมืองเก่าสุโขทัย เป็นต้น ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรม หมายถึง ระเบียบวิธีปฏิบัติที่เป็นของชุมชนนั้น ๆ เช่น การตัดบาตรดอกไม้อิงของชาวสระบุรี การประกอบอาชีพของประชาชนในท้องถิ่นและการคมนาคม

2. แนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ได้มีผู้ให้ความหมายหรือแนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไว้หลากหลายและมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

ราณี อธิชัยกุล (2544 : 47) ได้กล่าวไว้ว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยว หมายถึง ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า การบริการและการอำนวยความสะดวก เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

นิคม จารุมณี (2544 : 2) ได้กล่าวไว้ว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยว หมายถึง เป็นอุตสาหกรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท อันได้แก่

1. ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ธุรกิจด้านการขนส่ง ธุรกิจด้านโรงแรมและที่พักธุรกิจร้านอาหารและภัตตาคาร และธุรกิจการจัดนำเที่ยว ซึ่งผลผลิตหลักที่นักท่องเที่ยวซื้อโดยตรงได้แก่ บริการต่าง ๆ รวมทั้งความสะดวกสบายตลอดการเดินทางท่องเที่ยว

2. ธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม ได้แก่ การผลิตสินค้าเกษตรกรรมและสินค้า หัตถกรรมต่าง ๆ เป็นต้น วัตถุดิบที่ใช้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวคือ ความสวยงามตาม ธรรมชาติ ศิลปกรรม โบราณสถาน ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของ ประชาชน ผลผลิตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็คือ บริการที่นักท่องเที่ยวได้รับในรูปแบบ ต่าง ๆ และก่อให้เกิดความพึงพอใจและยังมุ่งเน้นในเรื่องของการมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา พักมากขึ้นมีระยะเวลาการพักค้างคืนในประเทศยาวนานขึ้นและมีการใช้จ่ายในประเทศสูงขึ้น

2.1 ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของประเทศ

2.1.1 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ เข้าประเทศเป็น จำนวนมาก ตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมา การท่องเที่ยวสามารถทำรายได้ในรูปของเงินตรา ต่างประเทศมากเป็นอันดับ 1 เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากสินค้าออกอื่น ๆ นอกจากนี้รายรับ สุทธิในรูปของเงินตราต่างประเทศ จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ยังมีส่วนช่วยให้ดุลการชำระเงิน ของประเทศเกินดุลอีกด้วย

2.1.2 รายได้จากการท่องเที่ยวจะมีผลกระทบพหุคูณในการสร้างรายได้หมุนเวียน ในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้ผลผลิตส่วนรวมของประเทศมีค่าทวีกว่า 3 เท่าตัว

2.1.3 การท่องเที่ยวเป็นช่องทางยกระดับมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้น เพราะใช้ แต่ในด้านการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศเท่านั้น ยังทำให้บทบาทของเศรษฐกิจ ซึ่งถือเป็น ปัจจัยของการมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วยและทำให้อาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้นซึ่งการซื้อบริการของ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศถือได้ว่าเป็นการส่งสินค้าออก เพราะเป็นการซื้อด้วยเงินตรา ต่างประเทศ การผลิตสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวซื้อก็ต้องมีการลงทุนซึ่ง ผลประโยชน์จะตกอยู่ภายในประเทศ และช่วยให้เกิดงานอาชีพอีกหลายแขนง เกิดการ หมุนเวียนทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ทางด้านสังคม การท่องเที่ยวเป็นการพักผ่อน คลายความตึง เครียด พร้อม ๆ กับการได้รับความเข้าใจในวัฒนธรรมที่ผิดแตกต่างออกไป

2.1.4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียน และการกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาค เมื่อเกิดการเดินทางท่องเที่ยวเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวในชนบท การพัฒนาความเจริญก็จะ ไปถึง ภูมิภาคนั้น ๆ ก่อให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ ๆ ในท้องถิ่น เช่น โรงแรม ภัตตาคาร ร้านค้า สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีผู้ลงทุนในหลาย ๆ รูปแบบทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ อย่างกว้างขวางเป็นการสร้างรายได้สู่ประชาชนอย่างแท้จริง

2.1.5 การท่องเที่ยว มีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิต และนำเอาทรัพยากรของประเทศ โดยเฉพาะของท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในอัตราที่สูง ในรูปของการผลิตสินค้าพื้นเมืองและสินค้าที่ระลึกตลอดจนการบริการในท้องถิ่นนั้น

2.1.6 การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สิ้นเปลืองวัตถุดิบ ผลผลิตขายได้ตลอดเวลา ตลอดแต่ความเหมาะสมและความสามารถของผู้ขาย

2.1.7 การท่องเที่ยวช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิต เป็นวงจรหมุนเวียนภายในประเทศ ทำให้เกิดการสร้างอาชีพของประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจัดว่าเป็นแหล่งจ้างงานที่ใหญ่ที่สุด เนื่องจากเกี่ยวข้องกับสัมพันธกันหลาย ๆ อาชีพ เป็นต้นว่า อาชีพเกี่ยวกับการขนส่ง อาชีพให้บริการด้านที่พัก อาชีพจัดบริการสิ่งดึงดูดการท่องเที่ยว อาชีพผลิตของที่ระลึกและอาชีพเกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลทางการท่องเที่ยว เป็นต้น เป็นการลดการว่างงานลง ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้รัฐบาลได้รับรายได้ในรูปของภาษีอากรประเภทต่าง ๆ

2.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคม

2.2.1 การท่องเที่ยวมีส่วนในการส่งเสริมความสัมพันธ์ของมนุษยชาติ ก่อให้เกิดสันติภาพความเป็นมิตรไมตรี และความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน

2.2.2 การท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นอุปกรณ์ทางการศึกษาและเป็นการส่งเสริมสุขภาพจิต

2.2.3 การท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนา สร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมให้เกิดแก่ท้องถิ่นทำให้มีการก่อสร้างสิ่งใหม่ ๆ มีการลงทุนทางด้านการศึกษาเพื่อรองรับการบริการแก่ผู้มาเยือนท้องถิ่นทำให้ประชาชนมีรายได้จากการมีงานทำจึงทำให้อยู่ดีกินดีมีความสุขโดยทั่วกัน

2.2.4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความสำนึกและตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมตลอดจนการรักษาเอกลักษณ์ของชาติก่อให้เกิดความรู้สึกรักหวงแหนและรักแผ่นดินที่อยู่อาศัยของตน

2.2.5 การท่องเที่ยวช่วยขจัดปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท ช่วยขจัดปัญหาที่ล้นไหลและเคลื่อนย้ายเข้ามาหางานทำหรือเสี่ยงโชคในเมืองของประชาชนในชนบท

2.2.6 การท่องเที่ยวช่วยให้ประชาชนในชนบทรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รู้จักใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาผลิตและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ในรูปแบบของสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึกไว้สำหรับขายผู้มาเยือนเป็นการหารายได้มาจุนเจือครอบครัวเพิ่มขึ้น

2.3 ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อการเมือง

2.3.1 การเดินทางท่องเที่ยวก่อให้เกิดความรู้สึกรถึงความมั่นคง ปลอดภัย เพราะการที่นักท่องเที่ยวจะเลือกเดินทางไปเยือนที่ใด ที่นั้นจะต้องมีความปลอดภัยเพียงพอ

2.3.2 การท่องเที่ยวเป็นวิถีทางที่มนุษย์ต่างสังคมจะได้พบปะ รู้จัก ทำความเข้าใจ การเดินทางไปมาหาสู่กันภายในประเทศทำให้รู้จัก คู่ขนานรู้ปัญหา พึงพาอาศัยกันเป็นการสร้างความรักความสามัคคี สมานฉันท์ของคนในชาติ ในทำนองเดียวกัน การเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศจะเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เสริมสร้างความเข้าใจอันนำไปสู่ความเป็นเพื่อนร่วมโลกที่จะช่วยสร้างสรรค์สัมพันธไมตรีและความสงบสันติสุขในโลก การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อประเทศในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นต่อบุคคล เศรษฐกิจ การเมือง และประเทศ ซึ่งการท่องเที่ยวจะเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ประเทศพัฒนาก้าวหน้าต่อไป

จากแนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า การบริการและการอำนวยความสะดวก เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว บริการการท่องเที่ยว และตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งทั้ง 3 ระบบจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อนักท่องเที่ยวได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม และผลของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังมีผลต่อทุกกิจกรรมของสังคม

3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ได้มีผู้ให้ความหมายหรือแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ไว้หลากหลายและมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

บุญจง ขาวสิทธิวงษ์ (2544 : 241) ได้กล่าวถึงการพัฒนาแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การพัฒนาที่เพิ่มคุณภาพชีวิตแก่มนุษย์โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม หรือ ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในยุคลูกหลานต่อไป

สุภาณี โถทองคำ (2543 : 19) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืน ว่าเป็น ขบวนการเปลี่ยนแปลงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ มีแนวทางลงทุนทางการเงิน การพัฒนาเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงด้านสถาบัน ซึ่งสอดคล้องกับปัจจุบันและความต้องการในอนาคต

จะต้องขึ้นอยู่กับความคิดเห็นทางการเมืองด้วยว่าจะออกมาในแนวทางไหน และมีการ
ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

สุพัตรา กลับดี (2545 : 6) ได้กล่าวถึงการใช้ทรัพยากรแบบยั่งยืน หมายถึง การจัดการ
ทรัพยากร เพื่อให้การผลิตได้ดำเนินต่อไปยังสูงสุด โดยให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์ปริมาณ
ทรัพยากรซึ่งต้องฟื้นฟูตนเองตลอดเวลา

นริศรา นงนุช (2544 : 14 – 15) ได้กล่าวถึง การพัฒนาแบบยั่งยืน มุ่งเน้นที่ การพัฒนา
ศักยภาพของคน ซึ่งประกอบด้วย การส่งเสริมให้ประเทศมีโครงสร้างของประชากรที่เหมาะสม
และมีการกระจายตัวของประชากรที่สอดคล้องกับศักยภาพและ โอกาสพัฒนาในแต่ละพื้นที่
ของประเทศ การปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ด้านการพัฒนาจิตใจให้เกิดผลในทางปฏิบัติ การ
พัฒนาสติปัญญาและทักษะฝีมือแรงงานให้คนไทยทุกคนมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้นใน
กระบวนการผลิต และสามารถปรับตัวได้รับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง
การพัฒนาสุขภาพและพละนาามัยที่มุ่งเสริมสร้าง โอกาสให้คนไทยทุกคนมีสุขภาพดีทั่วหน้า
ส่งผลไปถึงการพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคนประกอบด้วยแนว
ทางการเสริมสร้างกรรมสิทธิ์และมีอำนาจบริหารจัดการเพื่อแสวงหากำไรให้สมาชิกจาก
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนดังกล่าวข้างต้น

พอสรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการพัฒนาทรัพยากรการ
ท่องเที่ยวทั้งด้านแหล่งท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุดสร้างรายได้
ให้กับท้องถิ่นและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ใช้ประโยชน์ระยะยาว

4. แหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ดที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด (กองการศึกษา.
2550 : 5) ประกอบด้วย

4.1 สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ร้อยเอ็ด คือ สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี 80 พรรษา ตั้งอยู่หน้าศาลากลางจังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอ
เมือง จังหวัดร้อยเอ็ด นับได้ว่าตั้งอยู่ใจกลางเมือง มีเนื้อที่ 123 ไร่ 3 งาน 15 ตารางวา สมเด็จพระ
ศรีนครินทราบรมราชชนนีพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวง
นราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จมาเป็นประธานเปิดสวนเมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2529
หน่วยงานรับผิดชอบในการดูแลรักษา คือ เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ต้นไม้ประจำสวน คือ กันเกรา

โดยสวนนี้เป็นสวนระดับย่านของเมืองที่ประชาชนที่อยู่อาศัย สามารถมาใช้พักผ่อนได้สะดวก มีประชาชนมาใช้ค่อนข้างหนาแน่น ใช้เป็นสถานที่จัดงานประเพณีในเทศกาลสำคัญของจังหวัด ภายในสวนมีต้นไม้ใหญ่เพื่อความร่มรื่นและต้นไม้ประดับเพื่อความสวยงาม มีภูพลาญชัยที่มีสวนสัตว์จำลองและน้ำตกจำลอง สวนสุขภาพ มีสนามเด็กเล่นรวมทั้งมีเรือและจักรยานน้ำให้เช่าพายและถีบเล่นในบึง พื้นที่ของสวนแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ บริเวณตรงข้ามศาลากลาง เป็นสวนเดิมที่มีอยู่แล้วและมีต้นไม้ทองกวาวขนาดใหญ่เก่าแก่หลายสิบต้นปลูกอยู่แล้ว ในช่วงฤดูร้อนทองกวาวเหล่านี้จะออกดอกสีส้มสะพรั่งพร้อมกันแลดูสวยงาม บริเวณนี้ได้รับการปรับปรุงเพิ่มศาลาและลานเอนกประสงค์สำหรับใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของจังหวัดและของประชาชนทั่วไป บริเวณที่อยู่ตรงข้ามกับบริเวณที่ 1 และอยู่ติดบึงพลาญชัยซึ่งเป็นบึงใหญ่ที่มีมาแต่เดิมและเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดร้อยเอ็ด ในบึงมีปลาหลายชนิดเป็นจำนวนมาก เช่น ตะเพียนแดง ปลานิลและปลาน้ำจืดอื่นๆ รอบบึงมีทางเดินกว้างสำหรับเดินออกกำลังกายหรือวิ่งเหยาะ บึงมีสะพาน 3 แห่งเชื่อมกับด้านนอก บริเวณบึงน้อย มีพื้นที่ประมาณ 3 ไร่ กลางบึงมีน้ำพุสูง มีบัวปลูกสวยงาม ทางเข้าใหญ่ด้านหน้าของสวนมีสะพานใหญ่และเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อหลักเมือง อีกด้านหนึ่งของสวนเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางลีลาขนาดใหญ่เป็นที่เคารพสักการะของชาวร้อยเอ็ดและชาวจังหวัดใกล้เคียง ที่ขอบบึงด้านตะวันตกเฉียงใต้มีอนุสาวรีย์ พระยาสุนทรเทพกิจจารักษ์ ข้าหลวง หรือ ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดระหว่าง พ.ศ. 2469 - พ.ศ. 2471 ซึ่งเป็นผู้นำในการขุดลอกบึงเก่าที่กร้างและคืนเงินจนเป็นบึงกลางเมืองที่สวยงามให้ประโยชน์ทั้งด้านนันทนาการและระบบระบายน้ำฝนของเมือง ทำหน้าที่เป็นบึงหน่วงน้ำหรือแก้มลิง ภายในสวนมีพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีประดิษฐานในสวน และเมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2543 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จเป็นประธานเปิดพระราชานุสาวรีย์

4.2 บึงพลาญชัย คือสัญลักษณ์ของเมืองร้อยเอ็ด ตั้งอยู่ใจกลางเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ห่างจากสำนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ไปทางทิศเหนือประมาณ 300 เมตร มีลักษณะเป็นบึงน้ำจืดล้อมรอบเกาะเป็นวงกลม พื้นที่ 200,000 ตารางเมตร มีสะพานคอนกรีตเข้าสู่เกาะ 3 ทาง ภายในเกาะกลางบึงพลาญชัย มีเกาะที่ประดิษฐานหลักเมือง พานรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดร้อยเอ็ด และเกาะใหญ่ที่จัดเป็นสวนสุขภาพ เพื่อออกกำลังกายและพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน บึงพลาญชัยอยู่คู่เมืองร้อยเอ็ดมาช้านาน ต่อมาต้นเงิน และได้มีการบูรณะขุดลอกให้เป็นบึงที่สวยงามตลอดมา พอสรุปได้ ดังนี้

พ.ศ.2469 โดยการนำของอำมาตย์เอก พระยาสุนทรเทพกิจจารักษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด ได้ขอความร่วมมือจากราชกรทุกอำเภอ มาช่วยกันขุดลอกและทำถนนรอบบึงให้ชื่อว่า “ถนนสุนทรเทพกิจจารักษ์” ในปัจจุบันใช้เป็นที่ตั้งสำนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ระหว่าง พ.ศ.2479-2499

พ.ศ.2506 ได้มีการขุดลอกบึงให้ลึกลงโดยจ้างแรงงานคนขุดลอก

พ.ศ.2509 มีการขุดลอกโดยใช้เครื่องจักรกลเข้าช่วย ได้นำดินถมพื้นเกาะกลางบึงให้สูงขึ้นและสร้างเกาะเล็ก ๆ ขึ้นทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันตกอีก 2 เกาะ

พ.ศ.2526 ได้มีการขุดลอกบึงพลาญชัยครั้งยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์พร้อมด้วยการขุดลอกคูเมืองทุกด้าน โดยการให้เครื่องจักรกลทั้งภาครัฐบาลและเอกชนช่วยกัน โดยการนำของนายวิชชัย สมสมาน ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด และคณะเทศมนตรีเมืองร้อยเอ็ด ชุด นายสุพาสน์ ชนะแพทย์ เป็นนายกเทศมนตรี นายจรัส อธิรัตน์ และนางสมพิศ ทรัพย์ศิริ เป็นเทศมนตรี

พ.ศ.2527 โดยการนำของนายปรีชา กษพลาอุกต์ ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด และคณะเทศมนตรีเมืองร้อยเอ็ด ชุดของ นายสุพาสน์ ชนะแพทย์ ได้ดำเนินการขุดลอกและปรับปรุงบึงพลาญชัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

4.2.1 ส่วนที่เป็นน้ำ ได้สูบน้ำจากคลองรอบเมืองเข้าบึงจนเต็ม แล้วจัดทำโครงการปล่อยปลาขึ้น โดยได้รับความร่วมมือจากประมงจังหวัดร้อยเอ็ด และข้าราชการทุกสังกัด พ่อค้า ประชาชนช่วยกัน ปัจจุบันมีปลาจำนวนมาก

4.2.2 ส่วนที่เป็นเกาะใหญ่กลางบึง และรอบบึงปรับปรุงเป็นสวนสุขภาพสำหรับประชาชน ได้ออกกำลังกายและเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ประกอบด้วย

- 1) จุดฝึกออกกำลังกาย 12 จุด
- 2) สวนสัตว์จำลอง
- 3) ปรับปรุงถนนภายในเกาะ และจัดหาม้าหินขัดจากการบริจาคของประชาชน หน่วยราชการทั่วไปไว้บริการนั่งพักผ่อน
- 4) ปรับปรุงสวนหย่อมและสนามเด็กเล่น
- 5) สร้างประตูเข้าบึงพลาญชัย 3 ด้าน ด้วยการบริจาคของประชาชน
- 6) ขอบบึงพลาญชัยปลูกต้นไม้ประดับไม้ยืนต้น และทำแปลงดอกไม้ มีม้านั่งหินขัดวางเรียงรายไว้เป็นระยะ โดยรอบบึงให้ความร่มรื่น

พ.ศ.2538 ถึงปัจจุบัน บึงปลาอุบชัยได้รับการพัฒนาครั้งใหญ่อีกครั้งโดยการปรับปรุงผนังกันดินรอบเกาะและรอบบึงทั้งหมดให้เป็นคอนกรีตเพื่อป้องกันการกัดเซาะและการพังทลายของดิน ในสมัยนายบรรจง โฆษิตจิริพันธ์ เป็นนายกเทศมนตรีเมืองร้อยเอ็ดและภายใต้การสนับสนุนของนายอนุรักษ์ จูริมาศ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด นอกจากนี้ยังได้มีการปรับปรุงพัฒนาด้านอื่น ๆ ไปพร้อม ๆ กัน เช่นก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี ปรับปรุงไม้ดอก สนามหญ้า น้ำพุ เครื่องปรับปรุงคุณภาพน้ำ ลานกีฬา เป็นต้น

บึงปลาอุบชัยจึงเป็นสัญลักษณ์ที่ทำให้คนต่างถิ่นรู้จักจังหวัดร้อยเอ็ด และเป็นศูนย์กลางของคนเมืองร้อยเอ็ด ในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งกิจกรรมส่วนตัว กิจกรรมของครอบครัว ตลอดจนกิจกรรมของภาครัฐและเอกชนทั่วไป เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดร้อยเอ็ด และบึงปลาอุบชัยยังเป็นส่วนหนึ่งในตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด “ปลาอุบชัย” ซึ่งมีความหมายว่าเป็นบึงน้ำใสสะอาด ตั้งอยู่กลางเมือง บ่งบอกว่าประชาชนชาวจังหวัดร้อยเอ็ด มีน้ำใจ และคำขวัญของจังหวัดร้อยเอ็ดแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงแต่ยังคงมีคำว่า บึงปลาอุบชัย อยู่ตลอดมา ดังคำขวัญที่ว่า “สิบเอ็ดประตูเมืองงาม เรืองนามพระสูงใหญ่ ผ้าไหมสาเกต บุญผะเหวดประเพณี มหาเจดีย์ชัยมงคล งามน่ายลบึงปลาอุบชัย เขตกว้างไกลทุ่งกุลา โลกลือชาข้าวหอมมะลิ”

4.3 วัดบูรพาภิราม ตั้งอยู่ที่ถนนผดุงพานิช ตำบลในเมือง ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ โครที่มาถึงตัวเมืองร้อยเอ็ดคงได้พบกับภาพที่น่าตื่นตาขององค์พระเจ้าใหญ่ หรือ พระพุทธรัตนมงกหลมหา牟尼 ประทับยืนเด่นเป็นสง่ามองเห็นได้จากระยะไกล องค์พระเจ้าใหญ่นั้นประดิษฐานอยู่ที่วัดบูรพาภิรามในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อันเป็นที่เคารพเลื่อมใสของชาวร้อยเอ็ด ซึ่งแสดงถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอันแรงกล้าของชาวเมืองที่ได้สร้างพระพุทธรูปปางประทานพรที่กล่าวกันว่าสูงที่สุดในประเทศไทย นอกจากนี้องค์พระเจ้าใหญ่ยังเป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัด และปรากฏอยู่ในคำขวัญของเมืองร้อยเอ็ดว่า "สิบเอ็ดประตูงาม เรืองนามพระสูงใหญ่ ผ้าไหมสาเกต บุญผะเหวดประเพณี มหาเจดีย์ชัยมงคล งามน่ายลบึงปลาอุบชัย เขตกว้างไกลทุ่งกุลา โลกลือชาข้าวหอมมะลิ"

พระพุทธรัตนมงกหลมหา牟尼 หรือพระเจ้าใหญ่ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2516 องค์พระนั้นสร้างขึ้นด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ความสูงขององค์พระ วัดจากพระบาทถึงยอดเศสูงถึง 59

เมตร 20 เซนติเมตร และมีความสูงทั้งหมด 67 เมตร 85 เซนติเมตร ที่ฐานพระพุทธรูปองค์นี้มี
ห้องที่ใช้ในศาสนิกกิจและห้องพิพิธภัณฑสถานจำนวนมากหลายห้อง

วัดบูรพาภิรามสร้างขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2456 เดิมชื่อ วัดหัวรอ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อมา
เป็น วัดบูรพาภิราม เพราะในสมัยนั้นได้ใช้เป็นสถานที่สำหรับพักค้างแรมของพ่อค้าและ
ประชาชนที่อาศัยการเดินทางเข้าเป็นหลัก เพราะยังไม่มีพาหนะการเดินทางสะดวกเหมือนปัจจุบัน
วัดหัวรอจึงเป็นจุดเริ่มของการพักแรมในคืนแรกของการเดินทางและมักเป็นจุดนัดพบกันที่วัด
แห่งนี้ ต่อมาพระอธิการหล้า อินทวิโส ได้ขยายวัดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และได้เรียกชื่อวัดใหม่ว่า
"วัดบูรพา" เพราะที่ตั้งอยู่ในทิศตะวันออกของเมือง แต่ในเวลาต่อมาได้เปลี่ยนชื่อวัดใหม่เพื่อ
ความเหมาะสมว่า "วัดบูรพาภิราม" ด้านทิศตะวันออกของบริเวณวัดอยู่ติดกับคูรอบเมืองสมัย
เก่านอกจากนี้ภายในบริเวณวัดยังเป็นที่ตั้งศูนย์งานพระธรรมทูต โรงเรียนปริยัติธรรม และมี
ศาลเจ้าพ่อมหาศักดิ์ซึ่งเป็นที่เคารพของชาวเมืองอยู่ด้วย ความเชื่อและวิถีการบูชา ชาวร้อยเอ็ด
ถือว่าพระเจ้าใหญ่นั้นเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองที่คอยปกป้องคุ้มครองชาวร้อยเอ็ด ให้มี
ชีวิตความเป็นอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขด้วยความสูงขององค์พระทำให้เกิดความเชื่อว่า หากได้มา
กราบไหว้ จะได้อานิสงส์สูงเทียมเมฆเทียมฟ้า ทำการสิ่งใดก็สำเร็จผลด้วยประการทั้งปวง

4.4 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติร้อยเอ็ด จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถานที่จัดแสดงและ
รวบรวมเรื่องราวน่ารู้ทุกด้านของ จังหวัด เดิมทีเดียวนั้นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติร้อยเอ็ดจัดตั้ง
ขึ้นตามคำริชของท่านศาสตราจารย์ ดร. ก่อ สวัสดิ์พานิชย์ ในอันที่จะเป็นพิพิธภัณฑสถาน
ศิลปหัตถกรรมอีสาน โดยเฉพาะผ้าไหม และ ผ้าพื้นเมือง ต่อมาเมื่อกรมศิลปกรมีนโยบายใน
การจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติประจำเมือง จึงได้ทำการปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาในการจัด
แสดงให้ครอบคลุมข้อมูลเรื่องราวของจังหวัดทุกด้าน ทั้งด้านภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรณี
โบราณคดี ประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญ วิถีชีวิต ประเพณี และศิลปหัตถกรรม เริ่มโครงการจัดตั้ง
มาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2536 ซึ่งเป็นปีที่ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารต่อเนื่อง มาจนกระทั่ง
ปี 2540 จึงดำเนินการได้แล้วเสร็จสมบูรณ์ ประกอบด้วยงบประมาณด้านการจัด แสดง
นิทรรศการถาวร ปรับสภาพภูมิทัศน์ติดตั้งระบบไฟฟ้าและระบบปรับอากาศ จัดทำห้องประชุม
และนิทรรศการพิเศษ ปรับปรุงบ้านพักเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้เฉพาะการจัดแสดงได้มีการนำเอา
เทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้แก่ ระบบสารสนเทศ การทำหุ่นจำลองและฉากชีวิตต่าง ๆ เข้ามา
ประกอบการนำเสนอเรื่องราว ทำให้好象กล่าวได้ว่าเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ทันสมัย
ที่สุดแห่งหนึ่งในความดูแลของกรมศิลปากร เวลาทำการ เปิด 09.00 – 16.00 น. วันพุธถึงวัน
อาทิตย์ ปิดวันจันทร์ วันอังคารและวันหยุดนักขัตฤกษ์

4.5 วัดบึงพระลานชัย (พระอารามหลวง) ตั้งอยู่เลขที่ 116 ถนนประชาธรรมรักษ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุต มีเนื้อที่ 9 ไร่ 83 9/10 ตารางวา โฉนดที่ดินเลขที่ 1093 อาณาเขตทิศเหนือประมาณ 4 เส้น 5 วา จดที่ดินเอกชน ทิศใต้ประมาณ 3 เส้น 1 วา จดถนนทองทวี ทิศตะวันออกประมาณ 1 เส้น 15 วา จดถนนสุนทรเทพ ทิศตะวันตกประมาณ 1 เส้น 21 วา จดถนนประชาธรรมรักษ์ มีที่ธรณีสงฆ์จำนวน 7 แปลง เนื้อที่ 53 ไร่ 8 งาน 287.1 ตารางวา โฉนดที่ดินเลขที่ 10944 1095 1814 อาคารเสนาสนะ ประกอบด้วย อุโบสถ กว้าง 12 เมตร ยาว 32.30 เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. 2529 ศาลาการเปรียญ กว้าง 12 เมตร ยาว 35 เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. 2527 กุฏิสงฆ์จำนวน 11 หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ 6 หลัง และตึก 5 หลัง และศาลาเอนกประสงค์กว้าง 9 เมตร ยาว 45 เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. 2516 เป็นอาคารลักษณะทรงไทยปนุชนิยวัตภูมิ

4.5.1 พระชินสีห์ศากายมุนี พระประธานประดิษฐานในอุโบสถ หล่อด้วยทองเหลือง หน้าตักกว้าง 1.27 เมตร สูง 1.75 เมตร พร้อมด้วยพระอัครสาวกซ้าย - ขวา (พระโมคคัลลา-พระสารีบุตร) ยืนหล่อด้วยทองเหลือง สูง 1.50 เมตร

4.5.2 พระพุทธชินราช ประดิษฐานในอุโบสถหล่อด้วยทองเหลือง หน้าตักกว้าง 69 นิ้ว สูง 107 นิ้ว พร้อมด้วยพระอัครสาวกซ้าย - ขวา คร.ปริัติ เกษมทรัพย์และครอบครัวพร้อมญาติมิตร สร้างถวายเมื่อ พ.ศ. 2527

4.5.3 พระสัมมาสัมพุทธมุนี ประดิษฐานที่ศาลาเอนกประสงค์ หน้าตักกว้าง 80 เซนติเมตร สูง 1 เมตร

4.5.4 พระพุทธรูปมิ่งเมือง ประดิษฐานที่โชติวันวิหาร

4.5.5 พระบรมสารีริกธาตุ พระธรรมไตรโลกาจารย์ เจ้าคณะภาค 9 (ช) พร้อมด้วยพระสงฆ์ ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน นิสิต นักศึกษา นักเรียนจังหวัดหนองคาย จังหวัดอุดรธานี จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม อัญเชิญมาประดิษฐานเมื่อ พ.ศ. 2523

4.5.6 พระอุโบสถ ได้เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. 2465 เสร็จเมื่อ พ.ศ. 2468 บูรณปฏิสังขรณ์ครั้งแรก พ.ศ. 2486 ต่อมา พ.ศ. 2507 ได้บูรณะอีกครั้งที่ 2 ครั้งเมื่อปี พ.ศ. 2528 เห็นว่าอุโบสถชำรุดทรุดโทรมลงมากจึงได้รื้ออุโบสถหลังเก่าออกหมด และดำเนินการก่อสร้าง อุโบสถหลังใหม่

4.5.7 หอพระไตรมิ่งเมืองเป็นสมบัติคู่บ้านคู่เมืองเป็นศูนย์รวมของสรรพสิ่งมิ่งมงคลเป็นอาคาร 4 ชั้นทรงไทย ประกอบด้วย

ชั้นที่ 1 หม้อน้ำพระพุทธรมณฑ์

ชั้นที่ 2 รอยพระพุทธรูปบาทจำลอง

ชั้นที่ 3 พระชัยมงคล 9 องค์ ประกอบด้วย พระชัยมงคลทองคำ พระชัยมงคลทองนาค พระชัยมงคลสัมฤทธิ์ พระชัยมงคลเงิน พระชัยมงคลงาช้าง พระชัยมงคลนอแรด พระชัยมงคลหยก พระชัยมงคลแก้ว พระชัยมงคลแก่นจันทร์

ชั้นที่ 4 พระไตรปิฎก พระแก้วมรกต พระบรมสารีริกธาตุ

วัดบึงพระลานชัย เป็นอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ เป็นวัดเก่าแก่โบราณ รกร้างว่างเปล่ามาหลายร้อยปี มีสิ่งก่อสร้างปรักหักพัง มีศิลาแลง มีใบเสมา มีพระชัยมงคลเป็นพระนาคที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวร้อยเอ็ด มีเสาหอไตรกลางสระชัยมงคล เป็นปกติของชาวไทยชาวพุทธ เมื่อสร้างบ้านสร้างเมืองขึ้นมาแล้วจะต้องสร้างวัดหรือยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดที่มีพระสงฆ์พื้ฟูบูรณะวัดเก่าแก่โบราณขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์กลางของชุมชน หรือที่ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะมีคติประจำใจว่า "ชาติเหมือนกาย ศาสนาเหมือนใจ หรือชาวพุทธต้องมีเรือนกายเรือนใจ" เมื่อ พ.ศ. 2430 หลวงสงกรานต์วิศิษฐ์โดยการสนับสนุนของพระยาขัติยะวงษา (เกา ธนสีลังกูร) ได้นำข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน และผู้ต้องขังช่วยกันถางป่า บุกเบิก พื้ฟู บูรณะวัดเก่าแก่ โบราณรกร้างมานานขึ้นเป็นเป็นวัดอีกครั้งหนึ่งและให้ชื่อว่า "วัดบึงพระลานชัย" เพราะถือบริเวณนี้ว่า

- 1) เป็นวัดโบราณถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวบ้านชาวเมือง
- 2) อยู่ใกล้ชิดติดกับบึงพลาญชัย
- 3) เป็นเนินสูง เป็นลายสวยงาม
- 4) เป็นที่ประกอบพิธีกรรมฉลองชัยชนะ จากการยกทัพจับศึก เจ้าบ้านเจ้าเมืองสมัยโบราณ

MAHARAJA MAHASARAKHAM UNIVERSITY

4.6 อนุสาวรีย์พระขัติยะวงษา (ทน) เป็นบุตรท้าวจรรย์แก้ว ได้รับการสถาปนาให้เป็นเจ้าเมืองร้อยเอ็ดคนแรก เมื่อ พ.ศ. 2318 ในรัชสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นผู้นำในการสร้างบ้านแปงเมือง โดยอพยพผู้คนจากเมืองทุ่งมาตั้งรกรากอยู่ที่เมืองกุ่มร้าง หรือกุ่มฮ้างเมืองร้อยเอ็ด ทั้งนี้ถือได้ว่าพระยาขัติยะวงษา (ทน) เป็นผู้มีความสามารถมากในการปกครอง ได้รวบรวมผู้คนบูรณะพื้ฟู และทะนุบำรุงเมืองร้อยเอ็ด จนเป็นปึกแผ่นเจริญรุ่งเรืองในที่สุด ตั้งอยู่กลางวงเวียนห้าแยกสายน้ำผึ้ง ใกล้วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด เขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

4.7 วัดสระทอง ตั้งอยู่ในตัวเมือง ถนนหายโศก เป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อบุญสร้างองค์จายน์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่ชาวร้อยเอ็ดเคารพสักการะสร้างในสมัยใดไม่ปรากฏ เมื่อปี พ.ศ. 2325 พระยาขัติยะวงษา (ทน) เจ้าเมืองร้อยเอ็ดคนแรก ได้พบพระองค์นี้เห็นว่ามีความ

เก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์มาก จึงได้นำมาประดิษฐานที่วัดสระทองและยกให้เป็นพระคู่บ้านคู่เมือง ในอดีตข้าราชการทุกคนต้องมาสาบานตนต่อหน้าหลวงพ่อก่อนที่จะซื้อสัตว์ต่อบ้านเมืองเป็นประจำทุกปี องค์หลวงพ่อพระสังกัจจายน์ที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำวัดสระทองตามประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการสร้างพระรูปหลวงพ่อสังกัจจายน์ขึ้น มีผู้สันนิษฐานว่าพุทธศาสนิกชนสมัยก่อนนิยมสร้างพระพุทธรูปหรือรูปพระสาวกขึ้นเพื่อเป็นปูชนียวัตถุไว้สักการบูชาให้เป็นมงคลคุ้มครองป้องกันต่าง ๆ และถือว่าเป็นการสร้างกุศลให้เกิดแก่ตนเองและหมู่คณะด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ชาวบ้าน ทายกทายิกาผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาจึงได้สร้างพระพุทธรูปหรือพระรูปอัครสาวกองค์ต่าง ๆ ตามประวัติพระสาวกคือ พระสังกัจจายน์เถระหรือเรียกตามภาษาบาลีว่า “พระสังกัจจายนะเถระ” เดิมท่านเกิดในตระกูลเศรษฐี เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าได้ออกบวชจนบรรลุในพระอรหันต์ ได้รับยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นเอกทัคคะ คือ เป็นผู้เลิศกว่าพระภิกษุทั้งหลายในด้านการแสดงธรรมให้คนอื่นเลื่อมใสศรัทธาได้มาก เพราะมีไหวพริบสติปัญญาเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหาได้อย่างคล่องแคล่วจึงงูใจบุคคลได้ดีเยี่ยม เมื่อท่านเดินทางไปไหนมาไหนก็มีคนเลื่อมใส นำเครื่องสักการบูชาเครื่องอุปโภคและบริโภคมารวายเป็นอันกล้นหลาม ถือว่าท่านเป็นพระสาวกที่มีลาภสักการะมากรูปหนึ่ง นอกจากนี้ท่านยังเป็นพระสาวกที่มีรูปลักษณะคล้ายคลึงพระพุทธเจ้าและเพื่อมิให้ปุถุชนเลื่อมใสในพระรูปร่างกายของท่านพระสังกัจจายน์เถระ จึงได้อธิษฐานให้ท่านมีพระรูปพรรณสัณฐานอันวิเศษ ท้องโตทำให้ผู้พบเห็นเกิดความไม่เลื่อมใสในพระรูป ดังนั้นการสร้างพระรูปหลวงพ่อสังกัจจายน์เถระ ผู้สร้างก็มุ่งให้ตนได้รับส่วนบุญกุศลอันเป็นอันสูงส่ง คือให้มีคนศรัทธาเลื่อมใสให้มีลาภสักการะเกิดแก่ตนทั้งในชาตินี้และชาติหน้า

4.8 วัดกลางมิ่งเมือง ตั้งอยู่บนถนนเจริญพานิชย์ เป็นวัดเก่าแก่สันนิษฐานว่าสร้างก่อนตั้งเมืองร้อยเอ็ด ส่วนอุโบสถสร้างในสมัยอยุธยาตอนปลาย ในอดีตเคยใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา ปัจจุบันเป็นสถานที่ศึกษาปริยัติธรรม และสถานที่สอบธรรมสถาน ชื่อ โรงเรียนสุนทรธรรมปริยัติ บริเวณผนังรอบพระอุโบสถมีภาพวาดจิตรกรรมเกี่ยวกับพุทธประวัติ สวยงามและมีค่าทางศิลปะ

4.9 สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ตั้งอยู่บริเวณบึงน้อยทางทิศใต้ติดกับบึงพลาญชัยทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ เป็นสถานที่จัดแสดงสัตว์น้ำขนาดใหญ่และทันสมัยที่สุดแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ในที่ดินเนื้อที่ 2 ไร่ 2 งาน 1.76 ตารางวา ใช้งบประมาณในการก่อสร้างจำนวน 53,442,000 บาท ได้วางศิลาฤกษ์อาคาร เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2543 โดย ฯพลฯ นายอนุรักษ์ จูริมาศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ในขณะนั้น) เป็น

ประชาชนในพิธี ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2545 เพื่อความสะดวกในการดูแลรักษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดร้อยเอ็ดและกรมประมง จึงได้ถ่ายโอนให้เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเป็นผู้จัดการให้บริการ ตลอดจนการบำรุงรักษา ตั้งแต่วันที่ 30 มกราคม 2546 และสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำได้เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2546 สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นอาคาร 2 อาคารเชื่อมต่อกัน อาคารแรกประกอบด้วยห้องโถง ห้องบรรยาย ห้องจัดนิทรรศการ สำนักงาน ห้องจำหน่ายบัตรและของที่ระลึก ส่วนอาคารที่สองเป็นอาคาร 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นส่วนแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ ประกอบด้วยตู้กระจกขนาดต่างๆ กัน จำนวน 24 ตู้ ฝังอยู่ในผนังรอบอาคาร ตรงกลางอาคารเป็นตู้ขนาดใหญ่ กว้าง 8 เมตร ยาว 16 เมตร มีอุโมงค์แก้วผ่านกลางตู้สำหรับให้ผู้ชมเดินชมได้อย่างใกล้ชิด ชั้นบนของอาคารจะเป็นบ่อพักน้ำ บ่อพักและสำรองพันธุ์สัตว์น้ำไว้ใช้สับเปลี่ยนหมุนเวียน รวมทั้งบ่อพักพื้นสัตว์น้ำที่ป่วย คำนอกอาคารจะมีการจัดภูมิทัศน์เป็นสวนหย่อมตามจุดต่างๆ และแบ่งเป็นลานจอดรถสำหรับผู้เข้าชม 2 จุดเวลาทำการ เปิดบริการเวลา 08.30 - 16.30 น. ในวันพุธ - วันอาทิตย์ และปิดบริการในวันจันทร์ วันอังคารและวันนักขัตฤกษ์ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าชม

โดยมีวัตถุประสงค์ในการก่อสร้างสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ ดังนี้

- 1) เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ
- 2) เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรสัตว์น้ำและการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ
- 3) เป็นการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่น
- 4) เพื่อสร้างจิตสำนึกและความตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์สัตว์น้ำ แหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อม

5. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

5.1 แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ได้มีผู้ให้ความหมายหรือแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ ไว้หลากหลายและมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

สมจิตร กาหวงศ์ (2540 : 30) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจเป็นความคิดเห็นหรือทัศนคติที่ติดต่อกับสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือความรู้สึกที่บุคคลได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการ

กฤษณี โพธิ์ชนะพันธ์ (2542 : 12) ได้กล่าวไว้ว่าความพึงพอใจหมายถึงการแสดงความรู้สึกทางบวกต่อสิ่งที่ได้รับการตอบสนองตามความต้องการของมนุษย์

กาญจน์ เรืองมนตรี (2543 : 15) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นความรู้สึกยินดี ความรู้สึกชอบ ภูมิใจ สุขใจ เต็มที่ ยินดี ประทับใจ เห็นด้วย อันจะก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน มีการเสียสละ อุทิศร่างกาย แรงใจ และสติปัญญาให้แก่งานอย่างแท้จริง

มณี โพธิ์เสน (2543 : 11) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความพึงพอใจไว้ว่า ความรู้สึกยินดีเจตคติที่ดีของบุคคลเมื่อได้รับการตอบสนองของตน ทำให้เกิดความรู้สึกดีในสิ่งนั้น ๆ

จินตนา จันทักต์ (2548 : 15) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจว่าความพึงพอใจเป็นความคิดเห็น หรือทัศนคติที่ดีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือรู้สึกที่บุคคลได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการ

ชัยณรงค์ ตั้งอำพรทิพย์ (2548 : 24) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่บุคคลได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการหรือบรรลุเป้าหมายในระดับหนึ่ง ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่นั้นเกิดขึ้นจากความต้องการหรือจุดหมายที่ได้รับการตอบสนองหรือไม่

วฤทธิ สารฤทธิคาม (2548 : 32) ได้กล่าวถึงความพึงพอใจว่าเป็นปฏิกิริยาด้านความรู้สึกต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นที่แสดงออกมาในลักษณะของผลลัพธ์สุดท้ายของกระบวนการประเมิน โดยแบ่งออกถึงทิศทางของผลการประเมินว่าเป็นไปในทิศทางบวกหรือทิศทางลบหรือไม่ปฏิกิริยา

เทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2540 : 98) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจเป็นภาวะของความพึงพอใจ หรือภาวะของการมีอารมณ์ในทางบวกที่มีผลเกิดขึ้น เนื่องจากการประเมินประสบการณ์ของคน ๆ หนึ่ง สิ่งที่เขาหายไประหว่างการเสนอให้กับสิ่งที่ได้รับจะเป็นรากฐานแห่งความพอใจและไม่พอใจ

นุศรา เกิดแก้ว (2550 : 22) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง การที่มนุษย์สามารถสนองความต้องการได้โดยการลดความตึงเครียดลง ความพึงพอใจจะเกิดขึ้น

สรูปได้ว่าความพึงพอใจคือความรู้สึกที่บุคคลแสดงออกมหลังจากที่ได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการว่าเป็นไปในที่ที่ต้องการหรือไม่ และเป็นความรู้สึกที่อาจมีการลดลงหรือเพิ่มขึ้นจากการประเมินผลการตอบสนองของสิ่งเร้าต่าง ๆ

ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริง ซึ่งหากความคาดหวังดังกล่าวมีทิศทาง เบี่ยงเบนไปในทางบวกก็จะแสดงออกเป็นความพอใจ และถ้าไปในทางลบก็จะแสดงออกถึงความไม่พอใจ

5.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ

ศิริพร ตันติพิลวินัย (2538 : 5-8) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการไว้ว่า ความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกในทางบวกของผู้รับบริการต่อการให้บริการ ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการที่สำคัญ ดังนี้

- 1) สถานที่บริการ การเข้าถึงการบริการได้สะดวกเมื่อลูกค้ามีความต้องการ ย่อมก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อการบริการ ทำเล ที่ตั้ง และการกระจายสถานที่บริการให้ทั่วถึงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าจึงเป็นเรื่องสำคัญ
- 2) การส่งเสริมแนะนำการบริการความพึงพอใจของผู้รับบริการเกิดขึ้นได้จากการได้ยินข้อมูลข่าวสารหรือบุคคลอื่นกล่าวขานถึงคุณภาพของการบริการไปในทางบวกซึ่ง หากตรงกับความเชื่อถือก็จะมีความรู้สึกดีกับบริการดังกล่าวอันเป็นแรงจูงใจหลักดันให้มีความต้องการบริการตามมา
- 3) ผู้บริหารการบริการและผูปฏิบัติกร ล้วนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติงานบริการให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจทั้งสิ้น ผู้บริหารการบริการที่วางนโยบายการบริการโดยคำนึงถึงความสำคัญของลูกค้าเป็นหลักย่อมสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจได้ง่าย เช่นเดียวกับผู้ปฏิบัติงานหรือพนักงานบริการที่ตระหนักถึงลูกค้าเป็นสำคัญแสดงพฤติกรรมบริการและสนองบริการที่ลูกค้าต้องการความสนใจเอาใจใส่อย่างเต็มที่ด้วยจิตสำนึกของการบริการ
- 4) สภาพแวดล้อมของการบริการ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของการบริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้า ลูกค้ามักชื่นชมสภาพแวดล้อมของการบริการ เกี่ยวข้องกับการออกแบบสถานที่ ความสวยงามของการตกแต่งภายในด้วยเฟอร์นิเจอร์และการให้สีสันทันการจัดแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนตลอดจนการออกแบบวัสดุเครื่องใช้งานบริการ เช่น กระจกคานหิ้วใส่ของ ชองจดหมาย ฉลากสินค้า เป็นต้น
- 5) ขบวนการบริการ มีวิธีการนำเสนอในขบวนการบริการเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าประสิทธิภาพของการจัดการระบบบริการส่งผลให้การปฏิบัติงานบริการแก่ลูกค้ามีความคล่องตัวและสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างถูกต้อง มีคุณภาพ เช่น การนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาจัดระบบข้อมูลการสำรองห้องพัก โรงแรม

ความคาดหวังของลูกค้า (Expectation) เกิดจากประสบการณ์และความรู้ในอดีตของผู้ซื้อ กล่าวโดยสรุปสำหรับความหมายของความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของหน่วยงานของรัฐ นักวิชาการแต่ละท่านได้ให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์และเกณฑ์ต่าง ๆ ที่แต่ละท่านมีอยู่ แต่อย่างไรก็ตามจุดร่วมที่สำคัญของความหมายดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับระดับความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อการให้บริการต่าง ๆ จากหน่วยงานรัฐในมิติต่าง ๆ ตามประสบการณ์ที่ได้รับ

อนุเทพ เบื้องบน (2544 : 18) หลักการให้บริการ ได้มีหลักการให้บริการกับผู้ให้บริการ 4 ข้อ

- 1) หลักความสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ประโยชน์และบริการที่องค์กรจัดให้ นั้น จะต้องตอบสนองความต้องการของบุคคลส่วนใหญ่หรือทั้งหมดมิใช่เป็นการจัดให้แก่บุคคลกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะ
- 2) หลักความสม่ำเสมอกล่าวคือ การให้บริการนั้นๆต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอไร้ทำๆ หยุดๆ ตามความพอใจของผู้บริการหรือผู้ปฏิบัติงาน
- 3) หลักความเสมอภาคคือ บริการที่จัดนั้นจะต้องให้แก่ผู้มาใช้บริการทุกคนอย่างเสมอหน้าและเท่าเทียมกัน ไม่มีการใช้สิทธิพิเศษแก่บุคคลหรือกลุ่มใดในลักษณะแตกต่างจากกลุ่มคนอื่นๆอย่างเห็นได้ชัด
- 4) หลักความสะดวกบริการที่จะให้แก่ผู้บริการจะต้องเป็นไปในลักษณะที่ปฏิบัติได้ง่ายสะดวกสบายสิ้นเปลืองทรัพยากรไม่มากนัก ทั้งยังไม่เป็นการสร้างภาวะยุ่งยากให้แก่ผู้บริการ หรือผู้ให้บริการมากจนเกินไปการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและประทับใจผู้รับบริการ

จะเห็นได้ว่าความพึงพอใจต่อการให้บริการนั้น สามารถที่จะทำได้หลายวิธีทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับความสะดวก ความเหมาะสม ตลอดจนจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายด้วยจึงจะส่งผลให้การบริการนั้นมีประสิทธิภาพเป็นที่น่าเชื่อถือ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาและค้นคว้าจากผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ความคาดหวังของลูกค้า (Expectation) เกิดจากประสบการณ์และความรู้ในอดีตของผู้ซื้อ กล่าวโดยสรุปสำหรับความหมายของความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของหน่วยงานของรัฐ นักวิชาการแต่ละท่านได้ให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์และเกณฑ์ต่าง ๆ ที่แต่ละท่านมีอยู่ แต่อย่างไรก็ตามจุดร่วมที่สำคัญของความหมายดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับระดับความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อการให้บริการต่าง ๆ จากหน่วยงานรัฐในมิติต่าง ๆ ตามประสบการณ์ที่ได้รับ

อนุเทพ เมื่องบน (2544 : 18) หลักการให้บริการ ได้มีหลักการให้บริการกับผู้ให้บริการ 4 ข้อ

1) หลักความสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ประโยชน์และบริการที่องค์กรจัดให้นั้น จะต้องตอบสนองความต้องการของบุคคลส่วนใหญ่หรือทั้งหมดมิใช่เป็นการจัดให้แก่บุคคลกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะ

2) หลักความสม่ำเสมอกล่าวคือ การให้บริการนั้นๆต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอมิใช่ทำๆ หยุดๆ ตามความพอใจของผู้บริการหรือผู้ปฏิบัติงาน

3) หลักความเสมอภาคคือ บริการที่จัดนั้นจะต้องให้แก่ผู้มาใช้บริการทุกคนอย่างเสมอหน้าและเท่าเทียมกัน ไม่มีการใช้สิทธิพิเศษแก่บุคคลหรือกลุ่มใดในลักษณะแตกต่างจากกลุ่มคนอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด

4) หลักความสะดวกบริการที่จะให้แก่ผู้บริการจะต้องเป็นไปในลักษณะที่ปฏิบัติได้ง่ายสะดวกสบายสิ้นเปลืองทรัพยากรไม่มากนัก ทั้งยังไม่เป็นการสร้างภาวะยุ่งยากให้แก่ผู้บริการ หรือผู้ให้บริการมากเกินไปการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและประทับใจผู้รับบริการ

จะเห็นได้ว่าความพึงพอใจต่อการให้บริการนั้น สามารถที่จะทำได้หลายวิธีทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับความสะดวก ความเหมาะสม ตลอดจนจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายด้วยจึงจะส่งผลให้การบริการนั้นมีประสิทธิภาพเป็นที่น่าเชื่อถือ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาและค้นคว้าจากผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทป์มีต่อสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ฉัตรชัย ลิ้มพรจิตวิไล (2548 : 45 -60) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ของนักท่องเที่ยวไทย ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 31-46 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทและมีรายได้ต่อเดือน 5,000-15,000 บาท ความพึงพอใจที่มีต่อการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรีของนักท่องเที่ยวไทยอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ตามธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นบริเวณชายหาด และการสาธารณูปโภค และด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นเกี่ยวกับการจัดการบริการเพื่อการท่องเที่ยว ส่วนด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติโดยทั่วไปมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และนักท่องเที่ยวที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ไม่แตกต่างกัน แต่ผู้ที่มีอาชีพและรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เสริมสกุล เสรีกิจ (2547 : 63-66) ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวไทยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไปและมีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/ธุรกิจส่วนตัว โดยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวไทยต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตเกี่ยวกับด้านปัจจัย พื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านบริการนักท่องเที่ยว และด้านสินค้าของที่ระลึก ทั้งโดยรวม และจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านสินค้าของที่ระลึกมีความพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ศศิธร สามารณ (2545 : 69-75) ศึกษาความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวไทยในจังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25-34 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพพนักงานเอกชน/รับจ้าง มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,000-20,000 บาทมากที่สุด นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว สถานที่พักแรกคือโรงแรม ใช้เวลาวันหยุดตามเทศกาลในการเดินทางมาท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมที่ชอบคือ การดำน้ำ/ชมปะการัง และสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการให้ปรับปรุงมากที่สุดคือ ความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว และส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมีความตั้งใจว่าใน

อนาคตจะมาท่องเที่ยวจังหวัดกระบี่อีกแน่นอน โดยนักท่องเที่ยวพึงพอใจอย่างมากในด้านสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสวยงาม มีเอกลักษณ์ และพึงพอใจอย่างมากต่อหมู่เกาะพีพี

ผกาพรรณ นุชพันธุ์ (2548 : 57-63) ได้ศึกษาถึง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดนครปฐม ซึ่งศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 222 คน ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศหญิงร้อยละ 62.15 อายุระหว่าง 20 ถึง 30 ปี ร้อยละ 35.59 ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 43.69 มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 31.98 รายได้ต่อเดือน 5,000 ถึง 10,000 บาท ร้อยละ 28.38 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความพึงพอใจในด้านการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเป็นอันดับแรก รองลงมา คือด้านการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ด้านการบริหารของบุคลากรที่ประจำแหล่งท่องเที่ยว และด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ตามลำดับ ส่วนด้านการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจเป็นอันดับสุดท้าย

เพ็ญลักษณ์ เกตุทัต (2546 : 57-62) ได้ศึกษาถึง พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวในเกาะเสม็ด ซึ่งศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 15 – 24 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท/รับจ้าง มีรายได้ 24,000 – 37,999 บาทต่อเดือน และมีสถานภาพโสด ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวแตกต่างกัน ยกเว้นเพศที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน และลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่ต่างกักันยกเว้นระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ทัศนคติด้านความปลอดภัยและด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยว ส่วนทัศนคติด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์และด้านส่งเสริมการขายไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวในเกาะเสม็ด

พิกุล สิทธิประเสริฐกุล (2543 : 55-67) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ ของอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า พัฒนาการท่องเที่ยวใน อำเภอปางมะผ้าได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวของการท่องเที่ยวเดินป่าภาคเหนือของไทย และการส่งเสริมการท่องเที่ยวในปริมณฑลส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2530 ส่วนการเข้ามาสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวของประชาชนนั้น เป็นผลจากการปรับตัว ปรับแบบแผนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายใต้

อิทธิพลของนโยบายความมั่นคง ซึ่งพยายามควบคุมและยุติการเคลื่อนย้ายของชาวไทยภูเขา เพื่อปัญหาความมั่นคง ลดความรุนแรงลง นโยบายปราบฝิ่นและส่งเสริมพืชทดแทนได้เข้ามามีบทบาทแทน โดยระบบการเกษตรยังชีพถูกแทนที่ด้วยการเกษตรเพื่อขาย ทำให้ชาวอำเภอปางมะผ้าต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลมากขึ้น เนื่องจากปัญหาความเสื่อมโทรมและร่อยหรอของทรัพยากร ชาวอำเภอปางมะผ้าในวันนี้จึงอยู่ในภาวะที่ต้องต่อสู้เอาตัวรอดในระบบเกษตรเพื่อขาย พร้อมไปกับการช่วงชิงพื้นที่ในการอธิบายแบบแผนการใช้ทรัพยากรอย่างอนุรักษ์ เพื่อความชอบธรรมในการดำรงอยู่ในพื้นที่และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่อไป

สมา ญ ระนอง (2545 : 72-80) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนคีรีวง ตำบลก่าโกลน อำเภอถานสงกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวงมี 3 ลักษณะ คือ

1. กลุ่มทุน มีหน้าที่ในการจัดหาและระดมทุนเพื่อให้เกิดมีทุนหมุนเวียนในชุมชนมากที่สุด นอกจากนั้นยังเปิดให้สมาชิกกู้ยืมเงินนำไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการจัดสวัสดิการในส่วนของ การรักษาพยาบาล การศึกษา และการพัฒนาชุมชนด้วย

2. กลุ่มอาชีพ มีหน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพให้สมาชิกภายในชุมชนมีอาชีพเสริม นอกจากทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน กลุ่มอาชีพเองเป็นเสมือนแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งภายในชุมชนด้วย

3. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีหน้าที่หลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์ และควบคุมการใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมไปถึงการปลูกจิตสำนึกให้คนภายในชุมชนรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นกลุ่มดูแลเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวงด้วย และกลุ่มตัวอย่างความคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการด้านการท่องเที่ยวในเรื่องการทำให้เกิดผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน การทำงานเป็นทีม การอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ความรู้สึกรักชุมชนเพิ่มขึ้น เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง ส่วนเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้ คือ การมีส่วนร่วมในการประชุม มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล

สมาภรณ์ คงเจริญกาย (2548 : 65-71) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้เข้ามาท่องเที่ยวที่มีผลต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวมีพฤติกรรม การได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้นมาจากการบอกของญาติและเพื่อนแนะนำที่เข้ามาท่องเที่ยวก่อนแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการเข้า

มาไหว้พระตามวัดต่าง ๆ ซึ่งจะเข้ามาท่องเที่ยวเฉลี่ยอยู่จำนวน 2-4 ครั้ง ในช่วงวันเสาร์และวันอาทิตย์ด้วยการใช้พาหนะรถยนต์ส่วนตัว และเมื่อเข้ามาท่องเที่ยวแล้ว ผู้เข้ามาท่องเที่ยวมักจะใช้จ่ายซื้อของเบ็ดเตล็ด จำนวนเฉลี่ยไม่เกิน 1,000 บาท ลักษณะการท่องเที่ยวตามสถานที่เป็นการเดินทางทำเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ มีอาณาบริเวณใกล้เคียงกัน มุ่งเน้นความสนใจด้านโบราณสถาน ส่วนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่สามารถดึงดูดกลุ่มผู้เข้ามาท่องเที่ยวคือ การจัดงานมรดกโลก โดยรับทราบข้อมูลการจัดงานทางวารสารการท่องเที่ยวและผู้เข้ามาท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่จะกลับมาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอีกครั้ง การศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เข้ามาท่องเที่ยวพบว่าระดับความพึงพอใจของผู้เข้ามาท่องเที่ยวที่มีต่อด้านสถานที่ ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการบริการ ส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ผู้เข้ามาท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมใช้จ่ายส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจในการเข้ามาท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน และระดับความพึงพอใจของผู้เข้ามาท่องเที่ยวจำแนกตามพฤติกรรมพบว่า พฤติกรรมความถี่ในการเข้ามาท่องเที่ยว การเดินทาง ลักษณะค่าใช้จ่ายในการเข้ามาท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายที่ใช้ และการกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้งที่ต่างกัน มีระดับความพึงพอใจในการเข้ามาท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน

สุภภรณ์ หาญทอง (2543 : 59-63) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง พบว่า ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวศักยภาพค่อนข้างต่ำ เนื่องจากขาดหน่วยงานหลักที่จะรับผิดชอบด้านการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัด งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดการบริหารจัดการที่ดี ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญคือ ปัญหางบประมาณที่ไม่เพียงพอและมีอยู่จำกัด จำนวน บุคลากรที่ไม่เพียงพอกับงานขนาดของพื้นที่รับผิดชอบ ปัญหาในเรื่องการประสานงานและขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตลอดจนปัญหาคนในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยว ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดพัทลุง

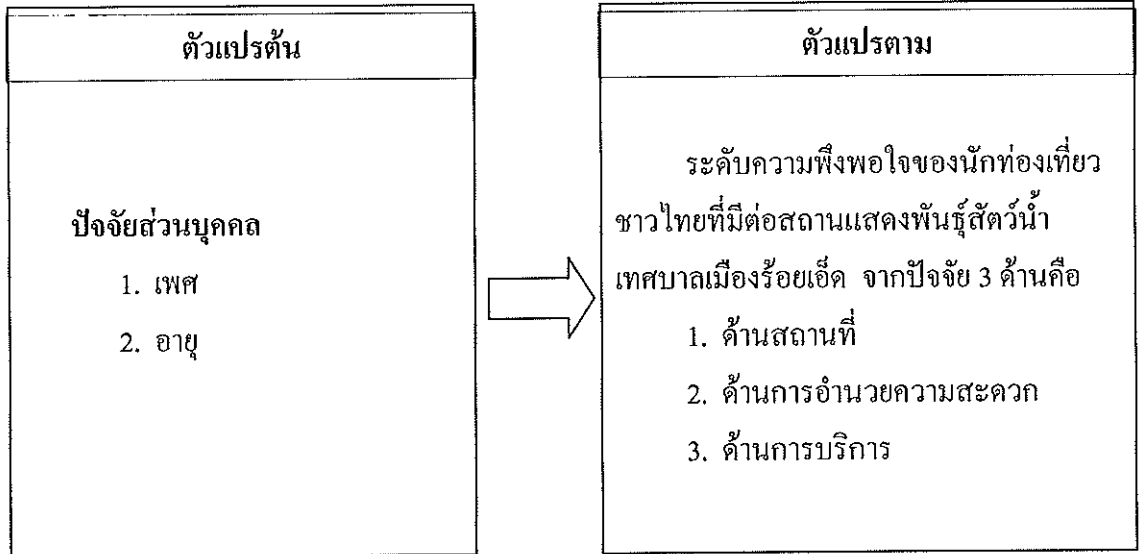
อภิรักษ์ ไวทยกุล (2546 : 48-55) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาใช้บริการสถานตากอากาศบางปู จากการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นชาย มีอายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี รายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท/เดือน มีสถานภาพโสด มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว และพบว่า เพศ ภูมิลำเนาและอาชีพที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการเดินทางมาใช้บริการสถานตากอากาศบางปูแตกต่างกัน แต่ อายุ รายได้

สถานภาพ และรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน พฤติกรรมการเดินทางมาใช้บริการสถานตากอากาศบางปูแตกต่างกันทัศนคติของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการบริการสถานตากอากาศบางปูไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาใช้บริการสถานตากอากาศบางปูด้านจำนวนครั้งที่มาใช้บริการ โดยเฉลี่ยต่อปี แต่มีความสัมพันธ์ในด้านแนวโน้มที่จะกลับมาใช้ บริการในครั้งต่อไป นักท่องเที่ยวเห็นว่าการจูงใจด้านการบริโภคอาหาร เพื่อการเข้ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมคล้ายกันและเพื่อความสนุกสนานบันเทิง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาใช้บริการสถานตากอากาศบางปู ด้านจำนวนครั้งที่มาใช้บริการ โดยเฉลี่ยต่อปี และด้านใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นการบริโภคอาหารและเพื่อการเข้ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมคล้ายกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เดินทางมาใช้บริการสถานตากอากาศบางปูด้านแนวโน้มที่จะกลับมาใช้บริการในครั้งต่อไป

อารีย์ วรเวชชนกุล (2546 : 67-71) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดนครปฐม โดยใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นหญิงมีอายุ 25 – 34 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 6,500 บาท และพบว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ปัจจัยด้านแหล่งการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการสนับสนุนและปัจจัยโครงการสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคการมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวด้านวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยว จำนวนครั้งในการเดินทางมาท่องเที่ยวต่อปี แตกต่างกัน แต่ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

ประพันธ์ สหัทธิมย์ (2548 : 54-61) ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเขื่อนศรีนครินทร์ ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเขื่อนศรีนครินทร์ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอันดับสูงสุด รองลงมาเห็นด้วย อย่างยิ่งและเมื่อพิจารณาตัวแปรทุกตัวแปรอันประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านพบว่าอยู่ในระดับเห็นด้วย ยกเว้นด้านกิจกรรมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ

อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์ (2546 : 70-81) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์การ

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY